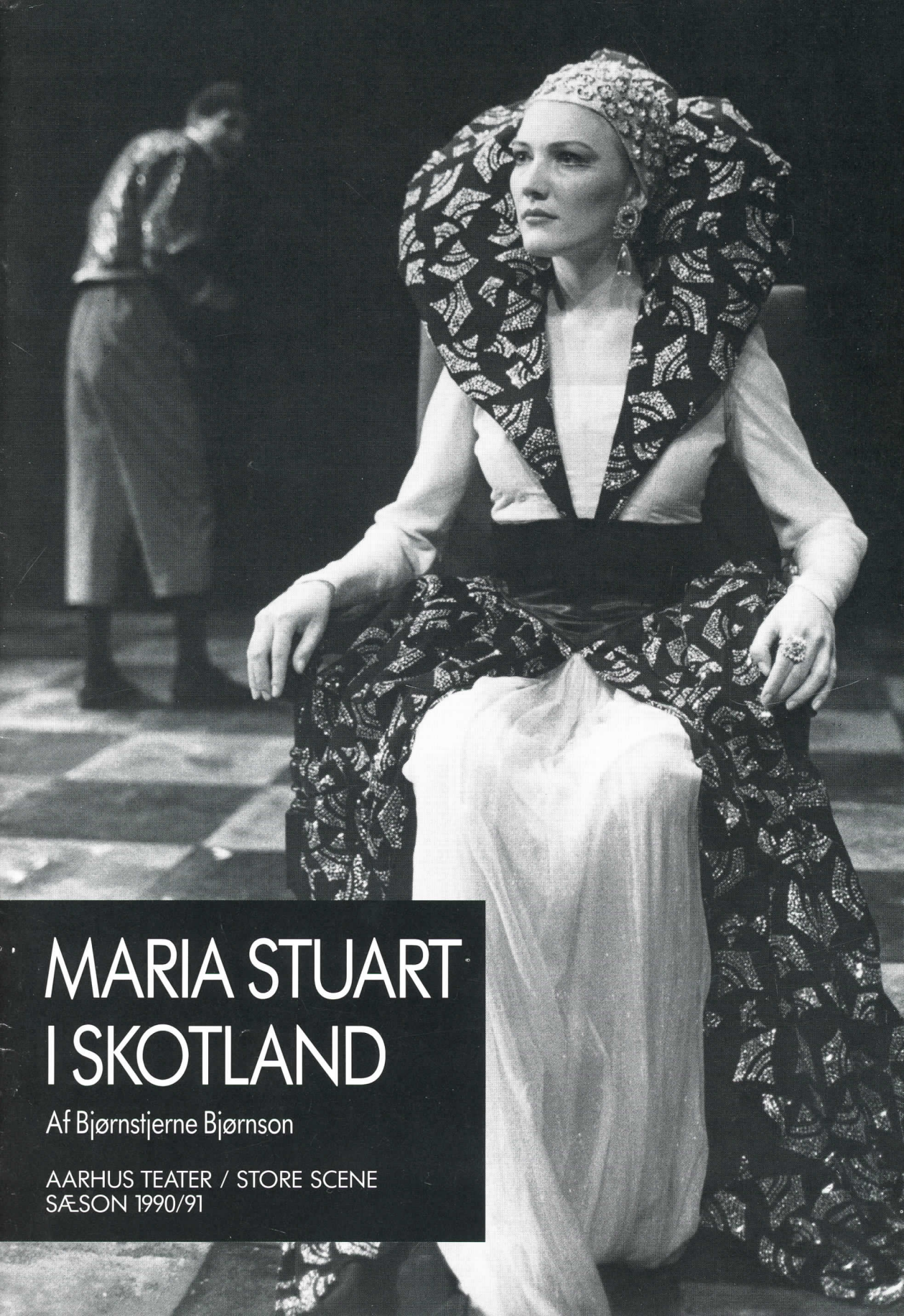

MARIA STUART I SKOTLAND

Af Bjørnstjerne Bjørnson

AARHUS TEATER / STORE SCENE
SÆSON 1990/91

Maria Stuart og Bothwell – Andrea Vagn Jensen og Olaf Johannessen.

Belysningsmester: Niels Emil Larsen
 Tonemester: Jens Ravn
 Scenemester: Kai Johansen
 Malersal: Anne-Marie Kjær
 Skræddersal: Hanne Gissel, Mehmet Hilmi
 Frisør: Joan Gylling
 Rekvisitører: Viggo Bay, Steen Jonassen
 Overregissør: Steen Boutrup

Teknisk chef: Jørn Walsøe
 Teaterchef: Palle Jul Jørgensen

Foto: Rolf Linder
 Plakat: Nina Schiøttz
 Programredaktion: Jørgen Heiner
 og Jørn Rasmussen
 Tryk: Kannike Tryk A/S, Århus

MARIA STUART I SKOTLAND

Af Bjørnstjerne Bjørnson

Isenesættelse:
ASGER BONFILS

Oversættelse:
JØRGEN LJUNGDAHL

Scenografi:
NINA SCHIØTTZ

Bearbejdelse:
JØRGEN LJUNGDAHL OG ASGER BONFILS

Komponist:
ERLING D. BJERNO

Koreografi:
CHRIS BLACKWELL

Lys:
PEDER JACOBSEN

Medvirkende:

Maria Stuart, dronning af Skotland.....	ANDREA VAGN JENSEN
Darnley, hendes mand, titulær konge ...	ANDERS BAGGESEN
Murray, hendes halvbror.....	PEDER HOLM JOHANSEN
Lord Stuart, hendes halvbror	JENS ZACHO BÖYE
Lethington, hendes statssekretær.....	LARS HØY
Rizzio, hendes privatsekretær	HENRIK BIRCH
Bothwell, jarl.....	OLAF JOHANNESSEN
Morton, jarl	KIM VEISGAARD
Lindsay	HOTHER BØNDORFF
Kerr.....	BUE WANDAHL
Knox, protestanternes leder	AKSEL ERHARDESEN
Taylor, Darnley's tjener	BUE WANDAHL
Grevinden af Argyle	ANNETTE KATZMANN
Ruthwen	JENS PEDERSEN

Damer, krigsfolk og borgere: Mette Dahl, Signe Laumark-Møller, Freya Møller-Sørensen, Kim Christensen, Morgens Wagner Cuber, Mads Ole Rode Erhardsen, Bernhard Trier Frederiksen, Lars Henrik Jensen, Anders Jørgensen, Poul Moesgaard, Thomas Unterschlag.

Musikken er indspillet på bånd i teatrets lydstudie samt i Ansgarkirken, Ålborg.
Orgel, cembalo m.v.: Erling D. Bjerno
Fløjte: Bo Juel-Christiansen
Kor: Ansgarkirkens kor, Ålborg

Forestillingsleder: Bruno Nielsen-Boreas
Regissør: Claus Mydtskov
Suffli: Joan Baggesen Hinsby
Lysassistenter: Knud Jacobsen, Lise Lauridsen
Lydassistenter: Kurt Bøje, Kim Engelbrecht
Instruktørassistent: Sacha World
Scenografiassistent: Signe Laumark-Møller

Premiere: 15. marts 1991
Opføres frem til 13. april 1991
Aarhus Teater Store Scene

Forestillingens varighed ca. 2 timer, 30 minutter incl. pause

Maria Stuart 1542-1587

Af Michael Linton

Maria i Skotland, Elizabeth i England, Katarina i Frankrig – tre kvinder regerede samtidigt i en kort periode i 1560'erne i det hjørne af Europa, som var mest plaget af den blodige strid mellem katolikker og protestanter. Katolikken Katarina var Marias første svigermor, protestanten Elizabeth hendes værste rival.

Maria tog titlen dronning af Frankrig, England og Skotland. Hun var gift med den franske konge, havde arveret til den engelske trone og var eneste le-

gitime barn af den skotske konge Jacob V, der var far til hendes syv uægte halvsøskende: blandt »bastarderne« var lord Robert Stuart, jarl James Stuart af Murray og grevinde Elizabeth Argyle de mest fremtrædende.

Maria blev opdraget sammen med den franske kongefamilies børn. Hendes studier blev ledet af kong Henrik II's søster Marguerite, en af de lærdeste kvinder i datiden. Hun fik gode kundskaber i latin, kendskab til græsk og italiensk, men lærte

ikke skotsk eller engelsk: hun skulle jo være dronning af Frankrig. Den kendte digter Ronsard underviste hende i poesi, og hendes egne digte vidner om en alsidig begavelse og varme følelser – som 12-årig holdt hun en lang tale på latin.

Hun havde let ved at udtrykke sig i tale og skrift, hvilket hendes samtid og mange breve vidner om. Hun havde en udmærket, fyldig sangstemme og akkompagnerede sig selv på lut. Hendes yndefulde dans vakte almindelig beundring ved det pragtelskende hof. Hendes mor, den franske adelsdame Marie af Guise, mente, at hun burde flyttes til »et mere moralsk sted«. Maria blev dog og blandede sig mere og mere frit i det kulturelle og elegante selskabsliv, men fik en god politisk og religiøs skoling. Hun var på én gang i centrum for alles beundring ved det glade hof og katolicismens håb.

Maria var usædvanligt høj, godt seks fod, slank med graciøse bevægelser og havde smukke hænder, en høj pande, en lang næse og en smuk mund. Overlæben, formet som en amorfbue, ragede let frem over underlæben, øjnene var ravfarvede med en varm glans, hendes hår var lysebrunt; på malerierne er det ofte mørkere, end samtiden beskriver det.

Maria blev dronning af Frankrig i 1559 og gik en strålende fremtid i møde. Men skæbnen ville anderledes: hendes gemal, kong Frans II døde kort tid efter giftermålet. Den unge enke forlod med smerte det pragtfulde og festlige hofliv i Paris. Hun var kun 18 år, da hun i 1561 kom sejlene til Skotland. Den

Tidstavle

- 1541 Calvinistisk reformation i Skotland
- 1542 Maria Stuart fødes
- 1546 Martin Luther dør
- 1547 Michelangelos udkast til Peterskirken kuppel
- 1548 Maria Stuart opdrages i Frankrig
- 1553 Katolicismen genindføres i England
- 1558 Elizabeth I bliver dronning
Maria Stuarts ægteskab med Frans II
- 1559 Frederik II – konge af Danmark-Norge
Første katolske index over forbudte bøger
Maria Stuart – fransk dronning
- 1560 Frans II dør
- 1561 Maria Stuart til Skotland som regent
Det moderne skakspil udvikles
- 1562 Religionskrig i Frankrig
- 1564 Shakespeare og Galilei fødes
Reformatoren Calvin dør
- 1565 Maria Stuart ægter Henrik Darnley
- 1566 David Rizzio myrdes
Krig i Europa
Calvinistisk revolution i Nederlandene
- 1567 Krig i Europa
Darnley myrdes
Maria Stuart abdicerer
Bothwell flygter til Norge – interneres på
Dragsholm i Danmark
- 1568 Maria Stuart flygter til England – fængsles
- 1578 Bothwell dør i Danmark
- 1587 Maria Stuart henrettes – statsbegravelse

*Maria Stuart portrætteret ca. 1560
af en ukendt kunstner.*

katolske dronning overtog magten i et protestantisk land, som hurtigt havde forandret sig ved, at der nu fandtes en middelklasse af købmænd og håndværkere, som følte sig tiltrukket af den strenge calvinisme og den reformerte prædikant John Knox. En del adelsmænd og klanledere var også gået over til den nye tro for at pleje egne interesser og følge den fanatiske reformator.

Maria prøvede en balancegang mellem fortalerne for de to trosretninger. Ved en proklamation anerkendte dronningen protestantismen som officiel religion, men holdt selv katolsk messe på slottet Holyrood. Ordet Rom virkede på Knox som en rød klud på en tyr – Maria kunne ikke nå til enighed med den strenge re-

formator, som prædikede mod hendes messe og verdslige hofliv med festlig musik og syndig dans.

Maria tog sine franske skikke med sig og prøvede på at føre en så afvekslende tilværelse som muligt: kapløb, målskydning, falkejagt, golf og andre boldspil passede den unge atletiske og modige dronning. Inden døre dyrkede hun syning, kort- og terningspil – efter middagen læste hun gerne Livius sammen med humanisten George Buchanan. Hun elskede musik, maskeballer og dans, men hver gang der var bal på slottet, blev der prædikeret mod kødets lyster i kirkerne.

Den franske digter og musiker Castelard var fulgt med til hendes nye hjemland, men misforstod dronningens kærlige ven-

lighed mod ham og trængte til hendes overraskelse ind i hendes soveværelse. Det gjorde hende rasende! Hun bad sin halvbror James om at dræbe den tåbelige digter, men han nægtede. Castelard blev forhørt og derefter halshugget. En anden udlænding ved hoffet, italieneren David Rizzio, vandt hendes dybe sympati med sin musik og sang. Han blev hendes fortrolige ven og sekretær – der gik rygter om, at deres forhold var intimt. Man antog, at Rizzio var pavens agent og at landet skulle rekatoliceres ligesom England under Maria den Blodige (1553-58).

Maria tiltrak sig mange fyrstelige frieres opmærksomhed, men hun blev betaget af den unge katolske adelsmand Henrik Darnley, der også havde arveret til tronen. Darnley hørte Knox prædike, derefter foreslog lord Murray, at han skulle danse den livlige galliard med Maria: sjældent havde hun set en mere statelig og velvoksen herre. Darnley fik mæslinger og Maria vågede ved hans sygeleje. Snart påstod man, at de havde et forhold og var hemmeligt gift. Det officielle bryllup blev fejret 29. juli 1565 i kuppet på Holyrood efter katolsk ritual, og katolikken Henrik Darnley blev proklameret konge. Men lord Murray var som reformert modstander af ægteskabet og blev af Elizabeth opmuntret til oprør mod det unge kongepar.

Henrik Darnley var en dygtig rytter og en lidenskabelig jæger, som Maria fulgte på jagt og vilde ridt. Han skrev vers og havde talent for musik og dans, men han holdt også meget af vin og kvinder. Snart blev for-

holdet mellem ægtefællerne køligt, og blandt hendes fjender blev der hvisket, at Maria havde taget Rizzio til elsker. Var italieneren far til det barn, hun bar under sit hjerte? For at fjerne Rizzio blev der lavet en intrige mellem Darnley og lorderne Lindsay, Morton og den voldsomme Ruthwen, som ville vise sit calvinistiske nid. Det heftige angreb på Rizzio fandt sted i Marias nærvær og udsatte både mor og det ufødte barn for livsfare – hun var i sjette måned. Selv berettede dronningen, at der blev holdt truende pistoler mod hende, og at hun kunne mærke det kolde jern fra knivene tæt på sig. Darnleys dolk blev siddende i Rizzios blodige lig.

Maria flygtede med kongen, og deltagerne i komplottet blev splittet. Hun ville nu gøre alt for at genoprette freden i landet og skabe sikre forhold for sit barn. De rivaliserende lorder blev overtalt til at holde fred med hinanden, og Darnley behandlede hun atter med venlighed og betænkte ham bl.a. med en kostbar diamant-

ring i sit testamente – hvis hun skulle dø i barselseng. Efter en lang og smertefuld forløsning nedkom hun med en søn, Jacob, arving til Skotland og England. Men Maria blev mere og mere indtaget i James Hepburn, jarl af Bothwell, den eneste, som kunne opretholde freden i landet – alt tyder på, at deres forhold ikke var uskyldigt.

Darnley blev alvorligt syg, måske af syfilis, og Maria plejede ham. Søndag 9. februar 1566 var hun særlig venlig mod ham, og det var hendes hensigt at sove i samme hus, men pludselig kom hun i tanker om et bryllup og forlod stedet ved midnat. I de første morgentimer hørtes en frygtelig eksplosion over hele Edinburgh, og man fandt Darnley død uden for huset.

På kirkedøre og gadehjørner blev der opslået plakater, som anklagede Bothwell og hans venner for mordet. I hast blev han skilt fra sin hustru og kun tre måneder senere viet til Maria – var ikke hun også skyldig i det frygtelige mord?

Mordet på Darnley ledte til oprør mod Maria, som abdicerede til fordel for sønnen Jacob. Charmerende, smuk og tiltrækkende var hun kommet til Skotland med et udmærket ry som en god og klog fyrstinde, særdeles velegnet til at regere – nu blev hun jaget ud af sin hovedstad med råbene: »Brænd den hore!«. Maria flygtede til England, hvor hun 20 år senere blev anklaget og henrettet for deltagelse i en mordkomplot mod dronning Elizabeth sammen med katolske forbundsfæller.

Marias liv kunne være blevet en dans på roser, det blev en dans på torne. Hun var en dronning som passede til Skotland, landet med de høje snedækte bjerge, barske vinde og fredløse mænd med blod på hænderne ligesom Macbeth.

Michael Linton lektor ved Historisk Institut, Aarhus Universitet. Underviser i renessancens historie og har drevet forskning vedr. Firenze. Har bl.a. skrevet om jøderne i Middelalderen og behandlet Den liberale Konstitution i Spanien 1812.

Lethington og Rizzio – Lars Høy og Henrik Birch.

Person-oversigt

Henrik Darnley (1545-1567) – lord Stuart, beslægtet med Maria med arveret til Skotlands trone. Katolikernes kandidat til den engelske trone. Marias 2. mand.

James Stuart (1533-1570) – jarl af Murray, ivrig reformert og modstander af Maria, Darnley og Bothwell. Brugt af Elisabeth til oprør mod Maria; uægte søn af Jacob V.

Lord Stuart, Robert Stuart (1530-1592) – gik ind for Knox' reformation, men beskyttede Marias katolicisme; uægte søn af Jacob V.

Elizabeth Argyle, grevinde – uægte datter af Jacob V, gift med Archibald Argyle, en god protestant i samarbejde med Murray og Knox.

William Maitland, jarl af Lethington (1528-1573) – forsigtig og lærd politiker, mægler mellem Maria og de reformerte skotter. Patriot og formand for Parlamentet; religiøst indifferent samarbejdede han undertiden både med katolikkerne og Marias fjender.

David Rizzio (1533-1566) – italiensk musiker, dronningens sekretær.

James Hepburn, jarl af Bothwell (1536-1578) – mødte Maria i Frankrig. Hærfører, gift med Jane Gordon, skilt og Marias 3. mand.

Jarl af Morton, James Douglas (?-1581) – råds-herre, reformert, dog ikke fanatisk.

Lord Ruthwen, Patrick Ruthwen (1520-1566) – kriger, rådsherre og reformert.

Lord Lindsay, Patrick Lindsay (?-1589) – fremtrædende reformationstilhænger; gik som en af de første over til Knox' parti.

Andrew Kerr – adelsmand af gammel æt, reformert.

John Knox (1505-1572) – reformator, præst i Edinburgh, indførte reformationen i Skotland, modstander af kvindelige regenter.

Personer, som nævnes i dramaet:

Cartelard (bør være Castelard) – fransk digter og musiker, hofmand og Marias foretrukne kavalier, henrettet.

Elizabeth I (1533-1603) – dronning af England fra 1558, protestant, uægte datter af Henrik VIII og uden arveret til tronen, derfor var Maria farlig for hende.

IOANNES CNOXVS.

John Knox portrætteret efter sin død 1572 af den flamske maler Adrian Vaensoun.

Katarina (1519-1589) – dronning af Frankrig, katolikernes politiske leder i landet, Marias første svigermor.

Frans II (1544-1560) – fransk konge, Marias første mand.

Philip II (1556-1598) – spansk konge, katolikernes førende politiker i Europa, støttede Maria.

Jacob VI (1566-1625) – Marias søn, konge af Skotland, senere konge af England som Jacob I. Gift med Anna af Danmark, Christian IV's søster.

v/ Michael Linton

Ære det evige forår i livet,
som alting har skabt!
Opstandelsens morgen det mindste er givet,
kun former går tabt.
Slægt føder slægt,
stigende ævne den når;
art føder art
i millioner af år.
Verd'ner forgår og opstår.

Bjørnstjerne Bjørnson

*Andrea Vagn Jensen –
Maria Stuart.*

Andrea Vagn Jensen (22/8 1965) har sin første større rolle som Maria Stuart. Hun sluttede sin uddannelse på Aarhus Teaters Skuespillerskole i sommeren 1990, og teatrets publikum har tidligere kunnet se hende i »Hjælp – det er jul!«, »Hexeri eller blind alarm« og elevforestillingen »Klokkeren fra Notre Dame«.

Siden barndommen har hun været vant til lidt af hvert. Hun er født på Odder-egnen, men har – som følge af faderens ingeniørarbejde – for kortere eller lidt længere perioder haft sin opvækst i Iran, Pakistan, Holland, Tyskland og på Trinidad, før familien omsider slog sig ned på Djursland, da Andrea var 17.

Et par år senere flyttede hun til Århus. Blandt andre jobs fik hun også statistopgaver ved Aarhus Teater – og opgav indtil videre en gammel drøm om en fremtid som kunstmaler, da det i første forsøg lykkedes at blive optaget på Skuespillerskolen i 1986.

Asger Bonfils (10/11 1928) er oprindeligt skuespilleruddannet på Det kgl. Teater (1949-51), men har siden slutningen af 1970'erne helliget sig sin instruktørkarriere.

Han har fast base på Aarhus Teater, hvor han også er medlem af dramaturgiatet, men debuterede som iscenesætter på Odense Teater med Tennessee Williams' »Orpheus' descending« i 1957 efter en række skuespiller-år på den fynske landsdelsscene.

Aalborg Teater, Svalegangen i Århus, Det kgl. Teater og Det Ny Teater i København har også haft bud efter den erfarne instruktør, som efter enkelte opgaver for TV- og Radioteatret bekender sig til det levende teater som sit rette element. Her har han med forkærlighed levedejgjort ny dansk dramatik af bl.a. Jørgen Ljungdahl, Sten Kaalø, Leif Petersen og Tage Skou-Hansen, men også danske og udenlandske klassikere – f.eks. mindre spillede stykker som Ibsens »Samfundets støtter«, Marivaux' »Matematik eller kærlighed«, Wedekinds »Vårbrud« og senest Hol-

*Asger Bonfils – sceneinstruktør.
(Foto: Steen Andersen).*

bergs »Hexeri eller blind alarm«. Edward Bond- og Euripides-opsætninger følger sig også til en produktion præget af krævende udfordringer.

Dem mødte Asger Bonfils også, da han som den første rektor ved Aarhus Teaters Skuespillerskole 1966-72 opbyggede et intensivt træningsprogram, inspireret af Stanislavskij, Michel Saint-Denis og Michael Chekhov. Og han har i sit virke aldrig helt sluppet pædagogikken.

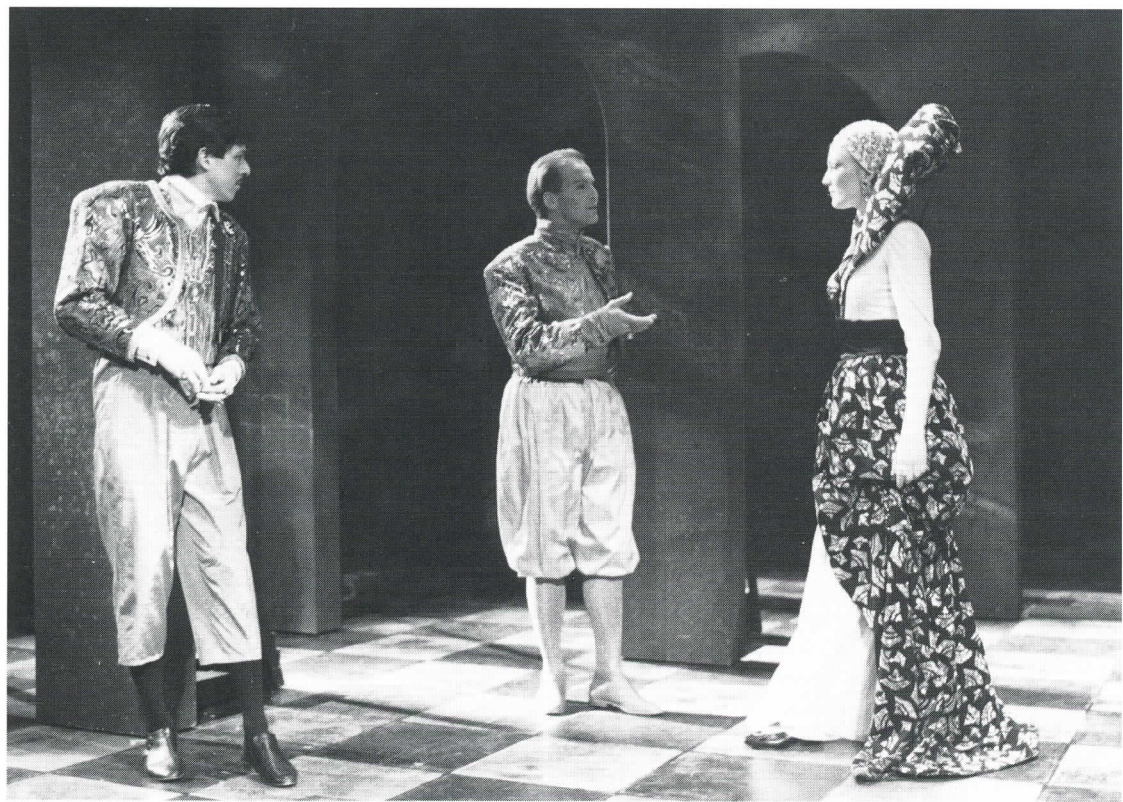
Bjørnsons væsentlige fortrin i skildringen af Marias karakter var, efter min mening, at han heri stærkt betonedede, at Marias egentlige ulykke var det væld af erotik, der gennemstrømmede hendes hele væsen, og som gjorde, at de mænd, til hvis bistand hun støttede sig i sin vanskelige stilling, aldrig så snart nærmede sig hende, før de, som skulle være hendes rådgivere, hendes medhjælpere i regeringen, hendes anførere i krigen, straks forvandlede til lidenskabelige tilbedere, der i stedet for at afvende uvejrskyerne fra hendes hoved i deres tilbedelse forøgede dem og bragte hende i ydermere fortvivlet stilling.

Hendes skønhed i forening med en sydlig letsindighed var hendes anden ulykke, der gjorde, at hun havde tilbedere i mængde, men ikke en eneste virkelig ven. Denne side af hendes livs genvordigheder har ingen digter fremstillet så klart og bestemt som Bjørnson.

Johanne Luise Heiberg (1891/1974)

Lindsay, Ruthwen, Morton og Knox – Hother Bøndorff, Jens Pedersen, Kim Veisgaard og Aksel Erhardsen.

Rizzio, Lord Stuart og Maria – Henrik Birch, Jens Zacho Böye og Andrea Vagn Jensen.

Bjørnson og Maria Stuart

Af Francis Bull

I sine brev høsten 1862 hadde Bjørnson nevnt forskjellige dikterplaner han tumlet med: et drama om kong Sverres siste år, et epos om Garibaldi, og flere større og mindre fortellinger som han alt hadde ferdige i hodet; men i juledagene på Als steg hans gamle tanke om å skrive et Maria Stuart-drama frem igjen, og feide alle andre idéer til side.

I løpet av et par uker nådde han så langt, at han kunne sette opp en hel plan til et femakts drama om »Skotlands skjønne Sfinx«, – det skulle begynne og slutte med Knox, religionens og folkets alvorsfulle og urokkelige talsmann, som den omsvermede og omskiftelige dronning aldri kunne overvinne. Men ennå hadde Bjørnson ikke på langt nær tilstrekkelige kunnskaper om Marias tid og historie til å kunne gå i gang med å skrive, og først da han hadde bodd noen uker i Paris, fant han frem til den bok, som ble hans viktigste kilde: Dargauds åndrike og velskrevne »Histoire de Marie Stuart«.

Det skyldes sikkert i noen grad Dargaud, at Bjørnson etter hvert kom bort fra sin opprinnelige, klassiske plan, og at »Maria Stuart i Skotland« ikke ble et plastisk og linjerent verk av lignende art som »Sigurd Slembe«, men fikk et preg av romantisme og »det Interessante«, av effektfulle kontrast-scener og kraftige, drastiske farver, av glansfull renessanse og mørk, puritansk strenghet, – en diktning, som kan minne om Delacroix's malerier og Victor Hugos dramatikk. Men hverken Delacroix eller Hugo har hatt tilnærmelsesvis så stor direkte betydning for Bjørnsons arbeid som Shakespeare.

Bjørnson mente selv, at det nye ved hans Maria Stuart-skuespill var »den realistiske Fantasi, hvormed Historien er utfoldet, og alligevel bestandig gjort saa, at Løvet hvælver friskt over det Tænkte«, og at disse to »Betingelser« tilsammen ikke ellers var å finne hos andre enn Shakespeare. Ut fra en overbevisning om, at Shakespeare var den av fortidens diktere, som sto nutidens kunstretning nærmest, hadde Bjørnson bevisst lagt komposisjonen og stilen opp til de Shakespeareske skuespill.

Shakespeares stil var ham en rik inspirasjonskilde, – der hadde ordene liksom sin opprinnelige kraft i behold, de kunne fylles av lidenskapens storm og glitre i nyskapte bilder, og de kunne smyge seg mykt og tett inn til dikterens fineste tanker og ømmeste følelser. Og Shakespeare levde jo praktisk talt samtidig med Maria Stuart; i et drama om henne var altså Shakespeares billedrike stil så å si historisk berettiget.

Da det i 1879 var sagt i en kritikk, at alle personer i »Maria Stuart i Skotland« uttrykte seg, som de var »et Stykke af en Digter«, svarte Bjørnson, at slik var nettopp menneskene i renessansens tid: alle til hope »et Stykke af en Digter. De talte, maatte tale i Billeder; Hverdagsproget slog ikke til; det havde ikke faaet Tid til, ikke Rum for al den Følelse, alt det Syn, som med en Gang brød paa ... Shakespeare maa dog have lært enhver Gut og Jente, at den Tids Mennesker brugte Billeder«.

Hverken på Als eller i Paris hadde Bjørnson fått leilighet til noe nøyere studium av Shake-

*Bjørnstjerne Bjørnson
fotograferet i 1862.*

speare; det måtte han vente med, til han kom hjem til sitt eget land igjen. Sist i april 1863 satte han foten på norsk grunn, etter tre års fravær. (...) I juli (...) meldte Bjørnson til forskjellige av sine venner, at han nå endelig var i god gang med »Maria Stuart«. Stoffet vokste for ham, han tenkte på å behandle det i en trilogi: et slags forspill om Skotlands unge lekende dronning, og deretter to dramaer; »Darnley« og »Bothwell«. Forspillet ble snart oppgitt, men et treaktsdrama »Henrik Darnley« hadde han omtrent ferdigskrevet, da han i oktober 1863 forlot Søgne og bosatte seg i Kristiania; under stort bifall foredro han det offentlig i Universitetets festsal noen uker etter sin ankomst. Men bortimot jul, da Frederik VII var død, og det trakk opp til en ny dansk-tysk krig, la Bjørnson sitt dramatiske arbeid til side: »Min daglige Tanke er Danmark,« skriver han; »jeg er nu engang slaadet for Handling, det brænder, det bryder i mig,

jeg kan ikke underholde en, Begivenhederne uafhængig, Fantasi.«

(...)

I sommermånederne 1864 hadde han tatt sin »Maria Stuart« frem igjen, men arbeidet gikk tungt og nesten med ulyst. Han oppga tanken om å lage et eget »Bothwell«-drama, og i desember 1864 utkom »Maria Stuart i Skotland« som et skuespill i fem akter; de tre aktene han før hadde kalt »Henrik Darnley«, var bevart noenlunde uforandret, men i de to siste akter hadde han både måttet gi en sammenpresset skildring av Bothwells rolle i Maria Stuarts historie og en fremstilling av Darnleys død, og stykket endte med, at Knox steg frem som den virkelige seierherre.

(...)

Skjønnhetsgleden og prakten er bare det ytterste lag i skuespillet om Maria av Skottland; det neste er kampen i det, – kampen om hennes kjærlighet og om makten i riket. Men innerst inne er »Maria Stuart i Skotland« et almenmenneskelig drama, om styrke og svakhet, om halvhet og helhet i viljer og sinn, og det ligger alvorlig selvanalyse bakom de psykologiske problemer og karakter typer, Bjørnson her behandler.

(Uddrag af Norsk Litteraturhistorie IV, 2, Oslo 1963)

Francis Bull (1887-1974) – norsk litteraturhistoriker og fremtrædende kulturpersonlighet med et omfattende videnskabeligt forfatterskab. Har bl.a. skrevet Verdenslitteraturens Historie (1941), Norsk Litteraturhistorie (1963), bidraget væsentligt til Ibsen- og Bjørnson-forskningen, samt skrevet om H. C. Andersen, Holberg og Kielland.

Bjørnson-data

- 1832** Bjørnstjerne Bjørnson –
født i Bjørgan præstegård, Kvikne, Norge
- 1838** Opvækst i Romsdalen
- 1852** Studier i Oslo
Huslærer i Romsdalen
- 1854-56** Teater- og litteraturkritiker ved Morgenbladet
- 1856** Grundlægger Illustreret Folkeblad
Med i studentertoget til Uppsala
Rejse til København
- 1857** Leder af Nationalteatret i Bergen
Redaktør af Bergensposten
- 1859-60** Bosat i Oslo
Medredaktør af Aftenbladet
- 1860-63** Rejse til Frankrig og Italien
- 1865-68** Leder af Christiania Theater
- 1866-71** Redaktør af Norsk Folkeblad
- 1873** Ophold i Rom
- 1874** Køber gården Aulestad i Gausdalen
- 1903** Nobelprisen i litteratur
- 1910** Bj. Bjørnson dør i Paris

Bjørnsons hovedværker

- 1857** Synnøve Solbakken (fortælling)
- 1859** Arne (fortælling)
Ja, vi elsker dette Landet (nationalsang)
- 1860** En glad Gut (fortælling)
- 1862** Sigurd Slembe (historisk tragedie)
- 1864** Maria Stuart i Skotland (skuespil)
- 1865** De Nygifte (samtidsskuespil)
- 1868** Fiskerjenten (fortælling)
- 1870** Arnljot Gelline (digt-cyklus)
Digte og Sange (samlede digte)
- 1875** En Fallit (skuespil)
- 1877** Magnhild (roman)
- 1879** Det ny System (skuespil)
- 1882** Støv (roman)
- 1883** Over Evne (I) (skuespil)
En Handske (skuespil)
- 1884** Det flager i Byen og paa Havnen (roman)
- 1885** Geografi og Kærlighed (skuespil)
- 1889** Paa Guds Veje (roman)
- 1891** Fred (oratorium)
- 1895** Over Evne (II) (skuespil)
- 1898** Paul Lange og Tora Parsberg (skuespil)
- 1909** Naar den ny Vin blomstrer (skuespil)

*John Knox og Maria Stuart – Aksel
Erhardsen og Andrea Vagn Jensen.*

Magthavernes sprog

Citater ved J. B. Holmgaard

Verden foragter den svage.
Den tilbeder styrken, selv
når den tjener det onde.
Sådan er det, folk tilbeder
djevlen.

Henrik Darnley

Kun den, der kæmper,
erobrer og undertrykker,
anses for en mand. Den,
der ikke anvender vold,
bliver anset for umandig.

Erich Fromm

★

Verden beundrer den onde.
Hans trods. Han, der i en
afsindig drift forhærder sig,
befæster sig bag had og
brænder alle broer af. Ham
tilbeder verden.

Henrik Darnley

Masserne elsker en domine-
rende person frem for en
ydmyg og føler sig inderst
inde mere tilfredsstillet af
en doktrin, som ikke tillæ-
der nogen anden ved sin
side, end af den, der yder
liberal frihed.

Adolf Hitler
(*Mein Kampf*, 1934)

★

Her i verden findes to slags
mennesker. Dem, der for-
følger – og dem, der forføl-
ges. To slags. Dem, der har
planer, og dem, der ingen
har.

Jarlen af Bothwell

Mennesker er ikke af betyd-
ning. Det, der tæller, er,
hvem der har komman-
doen.

Charles de Gaulle

★

Jeg har en lidenskab, en ild,
der driver mig til at gøre
mit yderste i Deres tjeneste,
så længe den brænder til
sidste glød. Siden er jeg
intet. Kun den, der har et
stort mål, kan forsage alle
små.

David Rizzio

En stor politiker må be-
kymre sig selv mindre om
midlerne end om målet.

Adolf Hitler

★

Den værste synd har De
tilbage: at tabe! for den, der
vinder, vinder også retten.
Han skriver selv lovene.

Jarlen af Bothwell

I krig er der ingen erstat-
ning for sejr:

Douglas McArthur

Lindsay og Morton – Hother Bøndorff og Kim Veisgaard.

Murray og Maria – Peder Holm Johansen og Andrea Vagn Jensen.

Bothwell og Maria – Olaf Johannessen og Andrea Vagn Jensen.

Citater fra »Maria Stuart«

Den katolske lære har ødelagt det skotske folk. Den katolske kirke giver syndsforladelse for al vildskab, hævntørst, forfængelighed! Den fører os tilbage til hedenskaben! Men nu stiller Herrens engel sig i porten: indgangen stænges, enhver genvej, hver omvej spærres. Men så længe én katolsk kirkedør står åben, så længe har Satan adgang til menneskenes hjerter. (John Knox)

★

Det er ikke kirken, jeg søger. Det er en stærk mand. Jeg er i nød. (Henrik Darnley)

Så forlanger jeg også samme tolerance, som jeg selv viser. Min tro er lige så hellig for mig, som Deres er for Dem. Jeg tilbyder Dem fuld religionsfrihed med lønnede præster under lovens beskyttelse. Tilstå mig så den samme frihed for katolikkerne. Vi må kunne leve side om side. Kristendom er dog kærlighed. (Maria Stuart)

★

Herrens dom er tydelig, men hver den, der påtager sig udførelsen, må vogte sig, thi herrens dom er et tveægget sværd, der sårer til begge sider. (John Knox)

Så kan vi jo lige så godt lade være at gøre noget, når det, der skal ske, alligevel sker. Hvis det nu fra evighed er bestemt, at jeg er fordømt, så kan jeg jo ikke blive frelst. Er det ikke lidt kedeligt for Gud sådan at sidde der og se alt det ske, som han fra evighed af ved må ske? (Jarlen af Morton)

★

Jeg har egentlig aldrig forstået forskellen mellem den ene religion og den anden. Men det ved jeg dog: der er kærlinge i begge lejre: (Jarlen af Bothwell)

Fra skrivebordet

Breve fra Bjørnstjerne Bjørnson

Til hustruen Karoline – januar 1863:

... Jeg har realiseret min gamle Tanke, jeg har kastet mig over Maria Stuart i Skotland. Udkastet er færdigt, alle fem Akter, alle Scener i dem ordnede; jeg savner kun nogle Breve fra hende og noget mere om Knox af en Kirkehistorie, og saa skriver jeg det, ja, jeg tror paa een Maaned. ...

Til komponisten Peter Heises hustru, Ville Heise – august 1863:

Med Maria Stuart gaar det godt. Jeg er i tredie Akt, første Gjennemarbejdelse er endt i denne Maaned, det Hele færdigt i Oktober og kommer ud til Jul. – Men her er formange Selskaber med formegen Drik, og her er formeget Regn, det gaar derfor trevent og med ækle Afbrydelser af Hovedpine. Jeg sværger saa ofte ved de høje Guder, at det skal have en Ende, men saa kan man ikke støde Folk, og saa er man der engang og bliver naturligvis begejstret over et eller andet Tøsset noget, saa digter man, taler man, dandser man – og saa ærgres jeg mig som nu idag. Jeg var nemlig i Selskab igaar.

Men er nu Fred og Glæde vendt tilbage, o, saa aabner Himlen alle sine Sluser, jeg tror Helved aabner sine med, og min Fantasi flyver ud i dette Sjask, ikke højere end en vaad Høne. Men kommer saa Solen, o, hvad Glæde og Væxt, i et Øjeblik, og Hjælp strax i hele denne kvikke bergenske Befolkning, der strax styrter ud i hvide Kjoler, med Sang, Madkurve, baade tillands og tilvands og fylder mig med Sympathi og Livsglæde, skjønt jeg sidder bag Ruden og ser paa dem.

Til kritikeren Clemens Petersen – april 1864:

Bothwell er min Yndling! Saadan som han nu er, er han ogsaa ganske *historisk*; Bothwell var oprindeligt en Helt, »en rask Satan«; man *saa* at Liden-skabeligheden engang vilde hvirvle ham væk; men han var endnu ikke fristet. Naar du læser hans Replikker i *dette Stykke*, læser du kun endnu aabne Steder, du træffer ikke en positiv Tanke, og dog faar han Dronningen i sin Magt, og naturligt, saa at vi selv følge med dem ud. Du maa ikke læse disse Replikker uden at tænke dem illustreret af et Ansigt, som kun har eet Øje, og som i Bevægelserne har noget viljeheftigt, ikke følelsesheftigt. Da faa de maaske det Udseende, som gjør dem til Underlag for den kommende Forfører, Morder, Løgner, som har den bevidste Pagt

Bjørnstjerne Bjørnson – »Giv Gud, det gik godt«.

med alle onde Magter, og ler endnu, da Alt er tabt. –

Til H. C. Andersen – maj 1864:

Kjære Andersen, Deres Hjertelag, Deres ærlige og inderlige Mening i alt det, som nu beskæftiger os, gjør Dem saa dyrebar for mig, jeg maa strax besvare Deres Brev, og det skulde undre mig, om ikke denne Tid kommer til at knytte os To sammen som ingensinde før. Nu er det Hjertemenneskene, som rykke frem i første Linje! Svage, bløde Sjele blive store, og de som kloge og udmærkede bekendte blive smaa, ak saa smaa, at de maa vogte mig for ikke at komme til at foragte dem.

Tak for Deres Brev, Tak for Deres Digt i Dagbladet, jeg maa altid græde, naar jeg læser Digte af Dem ...

Til forlæggeren Frederik Hegel – oktober 1864:

Til »Maria Stuart« har jeg ingen stor Tro. Det er skrevet under al denne politiske Forstyrrelse, jeg er bleven saa kjed af det. – Og endnu, det maa jeg sige, ere de poetiske Stunder mine færreste, men de politiske mine fleste. Der er gaaet Noget istykker for mig, hvorpaa jeg før hvilede, og det nytter ikke alt det jeg lukker Øjnene, ser Syner, synger og besværges. –

Til digteren Christian Richardt – april 1865:

– Hvor bliver »Maria Stuart« af? Faar jeg den ikke opført? I er da nogle stolte Fattige, hovmodige Ulykkelige, helt igjennem, I forsmåa politisk som literær Skandinavisme, ja, modtage ikke engang Anledningen til at hævde den principale Rolle, som *tilbydes* Eder. Jeg siger det *nu*, fordi dit Brev er Indbydelse til at gjøre en Forandring, og til *dig* fordi du aldrig var med i denne dumme Hovmod. Nu, jeg er ikke længer utaalmodig derover, dels fordi jeg ved nu saa godt, hvor Fejlen ligger, og at netop vi Forf. skulde være med at rette den, og fordi jeg hviler ikke længe ved denne enkelte lille Ting. Det er en Opøvelse for os alle at lære at vente, at sætte Haab til en Række af Handling og ikke til det ene Træk. Men det maa jeg ofte sige til mig selv, at Ibsens og mine Arbejder, opførte blandt Eder gør igrunden ikke mindre end et Studenter-tog. Der er dog Hjemlængsel i vore Arbejder og der er Fremtid i dem. Det Sidste betoner jeg især; thi jeg har vænnet mig til at betragte mig selv som en Introduction, noget vild, noget ufuldkommen, men blød tillige.

Til August Bournonville – marts 1867:

Min afdøde Fætter Rikard Nordraak har komponeret Musik til min »Maria Stuart i Skotland« og deriblandt til en »*purpose*«, en Dands, hvorom jeg kun ved, hvad Knox siger »den Dands, hvori der hviskes.« I Musiken er et Sted saaledes komponeret, at man hører dem hviske; ligesom den i det Hele taget synes mig mærkelig med sin historiske Farve og sin erotiske Tone.

Men kunde nu ikke De, da vi heroppe ikke har et Menneske, som forstaar Dands, sige os fatteligt og uden Benyttelse af termini technici, som vi maa-ske ikke vilde forstaa – hvorledes vi skulde bære os ad.

Dandsen aabner Stykket og bestemmer dets Indtryk foreløbigt, Og kunde De sende os denne Anvisning saa snart som muligt; thi Stykket er alt under Indstudering.

Til Clemens Petersen – marts/april 1867:

»Maria Stuart i Skotland« staar nu færdig til at svinge ind blandt Publikum imorgen. Hvordan det end gaar, har jeg nu haft en stor og fuld Glæde deraf; det er dog mit virkningsfuldeste Theaterstykke, af en Skjønhed og Energi, som jeg sandt at sige havde glemt Stykket i Besiddelse af. Det er noget saa aldeles Nyt ved dette Stykke, som man først paa Scenen ret forstaar. Dette Nye er den realistiske Fantasi, hvormed Historien er udfoldet, og alligevel bestandig gjort saa, at Løvet hvælver friskt over det Tænkte. Thi adskilte har

jeg ofte seet disse to Betingelser, men ikke samlede uden hos Shakespeare, og dog er ditte ikke længere ham; thi Livsopfatningen og Tiden har sit eget Sprog og sin egen Form for Handlingen. Det er femte Akt, som jeg nu anden Gang har omarbejdet, men gjør det maaske endnu den tredie; thi det er Stykkets Ejendommelighed, at Slutningen kan tages paa flere Maader i den ydre Bygning, naar kun Résultatet er det samme.

Til teaterchef F. J. G. Berner – maj 1867:

Til intendanturen for Det Kgl. Theater i Kjøbenhavn.

Den kgl. svenske scene har nylig søgt mig om at faa opføre »Maria Stuart i Skotland«, hvilket jeg afslog, da man ikke vilde indvilge mig at have indflydelse paa stykkets iscenesætning. Men da man ved Det kgl. danske theater tilbyder mig fru Heiberg som sceneinstruktrice, frafalder jeg alle krav og lægger min ærbødige tak til.

Honoraret finder jeg dygtig smaat. Jeg ved ikke, naar jeg næste gang kommer til at skrive et stykke, som har saa megen scenevirkning, som jeg nu har set dette have, og det er mine fremtidsudsigter, som i sandhed bliver betænkelige, naar jeg ved Nordens største scene for »De Nygifte« faar 100 rdlr. og for »Maria Stuart i Skotland« ikkun 300. Krangel om penge er mig meget imod, men jeg maa dog henstille til Dem, hvad der aabner sig for udsigter for Nordens forfattere, naar man ved den kgl. danske scene ikke vil behandle os norske som sine egne, og omvendt, thi at bogen er trykt, gjør i dette spørgsmaal ikke det ringeste til sagen.

Til Johanne Luise Heiberg – maj 1867:

Fru Etatsraadinde!

Idet jeg har den Ære at sende Dem:

- 1) Maria Stuart (Bogen)
- 2) Rettelserne i femte Akt (helskrevet femte Akt)
- 3) Musiken, – er det for at De kan kaste et Øje deri, før De vil have den Godhed at sende Hr. Intendanten det til Udskrivning. Sig mig saa, om De vil have Noget anderledes, navnlig hvad femte Akt angaar.

I Ærbødighed
Bjørnstjerne Bjørnson.

Til Clemens Petersen – august 1867:

Maria Stuarts tredie Oplag er udkommet. Jeg har gennemgået det med Nøjagtighed. Det morer mig, at jeg nu synes bedre om femte Akt end for en Stund siden. Jeg tror, den er tilstrækkelig. – Giv Gud, det gik godt.

Maria Stuart i dramatikken

Maria Stuarts person og skæbne blev, snart efter hendes henrettelse i 1587, en fascinerende inspirationskilde for digtere og dramatikere – bl.a. er der en formodning om, at dronning Gertrud i Shakespeares *Hamlet* lånte træk fra den skotske dronning.

I de efterfølgende århundreder blev der især lagt vægt på to sider af hendes væsen – forførrersken eller martyren, og først i midten af 1600-tallet blev modsætningen til Elizabeth I af England en væsentlig del af den dramatiske konflikt – kul-

minerende med Schillers drama *Maria Stuart*.

Overraskende er det, at Maria Stuarts historie kun sjældent har interesseret operakomponisterne.

I 1593 – kun fem år efter Maria Stuarts død udkom det første skuespil – Ad.de Roulers' *Stuar-ta Tragoedia* og få år senere endnu et.

Det følgende århundrede var intenst optaget af de politiske og moralske begivenheder, der førte til Maria Stuarts henrettelse, og gennem 1600-tallet udsendtes og opførtes mindst

femten Stuart-skuespil – både tyske, italienske, engelske og spanske, og i 1663 kom den første opera: *La Maria Stuarda*, skrevet af de Méleto.

I 1700-tallet synes interessen for hendes skæbne at være dalende med kun få skuespil, men til gengæld kunne 1800-tallet indledes med Schillers klassiske tragedie *Maria Stuart* (1801) – et hovedværk i den dramatiske litteratur.

Tyve år senere tog Walter Scott begivenhederne omkring den skotske dronning op i *The Abbot* (1820) – en farverig roman, der snart efter blev dramatiseret af den franske teatermand Pixérécourt og fik titlen *Le chateau de Lockleven* (1822).

Også det sene 1800-tal kunne fremvise flere Maria Stuart-dramaer – især tyske – men til-lige Bjørnstjerne Bjørnsons version *Maria Stuart i Skotland* (1864) og den engelske digter A. C. Swinburnes trilogi fra 1865-81.

I 1900-tallet skrev dramatike-ren J. Drinkwater sin *Maria Stuart* (1921) og i 1933 kom Maxwell Andersons *Mary of Scotland* – men det var i særlig grad i romanformen, at emnet fængede, bl.a. i *The Royal Road* (1924) og *In My End Is My Beginning* (1931). Europæisk opmærksomhed og fortsat popularitet opnåede Stefan Zweig i 1935 med sin roman-biografi om Maria Stuart.

Et af de seneste skuespil er Wolfgang Hildesheimers *Mary Stuart*.

Der er desuden skrevet mange digte og ballader om emnet – bl.a. af Robert Burns, William Wordsworth, P.-J. de Béranger, Theodor Fontane og Swinburne.

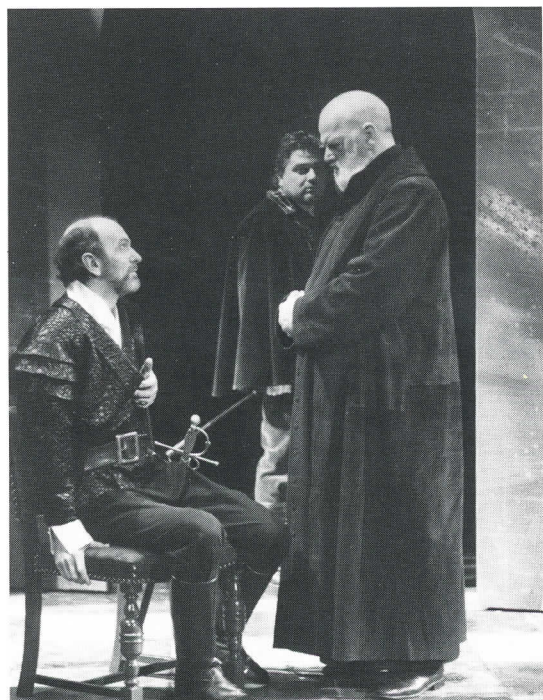

Maria og Darnley – Andrea Vagn Jensen og Anders Baggesen.

Jørgen Heiner

Lethington og Darnley – Lars Høy og Anders Baggesen.

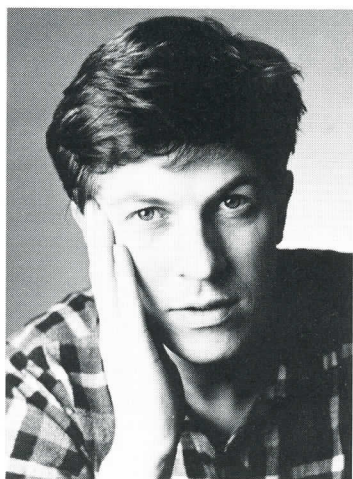
Ruthwen, Morton og Knox – Jens Pedersen, Kim Veisgaard og Aksel Erhardsen.

»Maria Stuart« taler høit om Bjørnsons lyse, brusende ungdom. Det vidner om aapent øie, men ikke om dypt blik for livets mangfoldighet i sorg og glæde. Vi føler hans varme sympati for svakheten hos Darnley og hans hemmelige beundring for raaheten hos Bothwell. Vi hører hans blinde tro paa kristendommen, og i levende, urolige billeder viser han os sin historiske sans og evne.

Gunnar Heiberg (1918)

»Maria Stuart« er et scenisk dikt, som ofte glitrer av farger og toner av lyrikk. Det kan riktignok innvendes, at skuespillet ikke er bundet sammen til et tett sammenhørende hele gjennom en enhetlig dramatisk handling ... Men noe av det eiendommeligste ved hele verket er »tvesynet« som rår i det. »Maria Stuart i Skotland« forkynner en bestemt og håndfast moral på det øvre handlingsplan, mens det på et dypere lyrisk-symbolisk plan vitner om en livsvisdom og en grunnholdning til livet, som er i strid med den moraliserende.

Harald Noreng (1967)

Henrik Birch – Rizzio.

Henrik Birch (5/9 1956) afsluttede sin uddannelse på Statens Teaterskole 1979 – og nåede en del omkring, før han i 1987 blev ansat på Aarhus Teater.

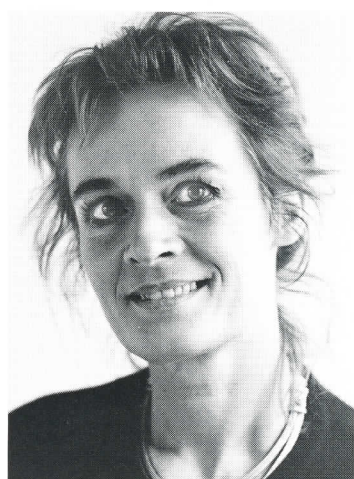
Efter et år i Odense var han 1980-82 tilknyttet Turnus Teatret, hvor han bl.a. spillede Hans Henrik Laxholm i »Når ballet er forbi«. De følgende år tilbragte han bl.a. på Mammut Teatret, som bød på væsentlige opgaver i Gorkij-forestillingerne »På bunden« og »Sommergæster« foruden en opsætning af »Titanic« i Saltlageret i København.

I 1985 vendte han tilbage til Odense som Børge i Ernst Bruun Olsens »Da jassen kom til byen«, og han havde også medvirket i »Sommer i Tyrol« i Lorry og på Grønnegårds Teatret i København, før han kom til Århus. Her har han bl.a. gjort sin indsats som Pylades i »Orestes«, Molvik i »Vildanden« og senest som SP i Jess Ørnsbo-musicalen »Johnny Frankikso«.

Nina Schjøttz (12/9 1942) besluttede sig allerede som 13-årig for en fremtid som scenograf, men kunne i første omgang ikke komme målet nærmere end en uddannelse som reklametegner. Den fuldførte hun på Kunsthåndværkerskolen i København i 1964 – og havde efter mindre end et år i reklamebranchen fået sin første opgave på Studenter-scenen i København i 1965.

De efterfølgende 10 år var hun tilknyttet Fiolteatret, men allerede i 1973 havde Aarhus Teater første gang bud efter hende – og »Revolution forbudt« blev samtidig hendes første fælles produktion med instruktøren Asger Bonfils. Samarbejdet har siden udmøntet sig i mere end en halv snes forestillinger, langt hovedparten på Aarhus Teater. Eeks. »Tvillingerne«, »Lear«, »Geschichten aus dem Wienerwald«, »Heksejagt« og »Djævelen og den gode Gud«.

Den Jyske Opera gjorde brug af hendes evner til »Drot og Marsk« og »Piraterne fra Penzance«, og hun har senest stået for dekorationen til stor-opsætningen af »Styrmand Karlsens flammer« i Cirkusbygningen i København. Hun har i årenes

Nina Schjøttz – scenograf og plakatkunstner.
(Foto: Steen Andersen).

løb haft talrige betydelige opgaver, ikke mindst på Folketeatret, Odense Teater og Aalborg Teater, hvor hun i sidste sæson skabte rammen om Sondheim-musical'en »Into the Woods«, som nu overføres til TV.

Nina Schjøttz' næste projekt er i øvrigt også en musical på den nordjyske landsdelsscene, nemlig »City of Angels«.

Ud over sit meget aktive virke på scenen har Nina Schjøttz markeret sit engagement som medlem af Statens Teaterråd 1984-88.

Svar til de tvivlende i Norden

Nej, den er ikke død endda
Nordens Aand, den er ikke knækket; –
skjønt den er ussel og nervesvækket,
skal den dog styrkes til Daad endda!
(...)

Snart der voxer en stærkere Slægt,
ammet af Harm og Frihedslængsel,
tirret af Haan og Smaaheds Trængsel,
den vil vælte vor Skjændsels Vægt!

Bjørnstjerne Bjørnson (1864)

Bjørnstjerne Bjørnson på danske scener

Mellem Slagene (1855)

Det Kongelige Teater: 1877 + 1893

Halte-Hulda (1858)

Ikke opført

Kong Sverre (1861)

Ikke opført

Sigurd Slembe (1862)

Ikke opført

Maria Stuart i Skotland (1864)

Det Kongelige Teater: 1867

Dagmar-teatret: 1902 + 1920

Nationaltheatret, Oslo, gæstespil: 1946

Aarhus Teater: 1991

De Nygifte (1865)

Det Kongelige Teater: 1865

W. O. Petersens tourné: 1866

C. Motlaus tourné: 1866

Th. Cortes' tourné: ?

Folketeatret: 1899

Dagmar-teatret: 1910

Det Intime Teater: 1920

Sigurd Jorsalfar (1872)

Dagmar-teatret: 1911

En Fallit (1875)

Det Kongelige Teater: 1875 + 1897 + 1906

August Rasmussens tourné: 1876

Edward Jensens tourné: 1876

Jul. Petersens tourné: o. 1876

Dagmar-teatret: 1888

Aarhus Teater: 1902 + 1927

Frits Boesens tourné: 1907

Jens Walthers tourné: 1910

Folketeatret: 1914

Betty Nansen Teatret: 1921 + 1924

Odense Teater: 1922

Thorvald Larsens tourné: 1923

Det Kongelige Teater: 1944

Redaktøren (1875)

Ikke opført

Kongen (1877)

Dagmar-teatret: 1909

Leonarda (1879)

Folketeatret: 1880

Helvig Jacobsens tourné: 1898

Betty Nansen Teatret: 1924

Det ny System (1879)

Det Kongelige Teater: 1890

En Handske (1883)

Dagmar-teatret: 1887

Over Evne (I) (1883)

Folketeatret: 1899

Lugné-Poe-gæstespil fra Paris: 1899

Det Kongelige Teater: 1902 + 1932

Alb. Helsingreens tourné: o. 1903

Aarhus Teater: 1918 + 1945

Odense Teater: 1922

Betty Nansen Teatret: 1922

Arne Jensens tourné: 1929

Geografi og Kærlighed (1885)

Det Kongelige Teater: 1885 + 1894 + 1927 + 1932

August Rasmussens tourné: 1894

Norsk gæstespil: 1906 + 1909 + 1910

Folketeatret: 1910

Aarhus Teater: 1918 + 1931

Albrecht Schmidts tourné: 1919

Axel Illums tourné: 1919

Det Intime Teater: 1919

Holger Rasmussens tourné: 1921

Otto Jacobsens tourné: 1927

Betty Nansen Teatret: 1941

Radioteatret: 1957

Over Evne (II) (1895)

Folketeatret: 1899

Paul Lange og Tora Parsberg (1899)

Dagmar-teatret: 1901

Jens Walthers tourné: 1909

Det Kongelige Teater: 1910

Aarhus Teater: 1915 + 1923

Betty Nansen Teatret: 1921 + 1924 + 1932 + 1934

Otto Jacobsens tourné: 1925 + 1928

Folketeatret: 1947

Laboremus (1901)

Dagmar-teatret: 1901

Daglannet (1904)

Alexandra Teatret: 1918

Det Ny Teater: 1921

Odense Teater: 1930

Paa Storhove (1902)

Det Kongelige Teater: 1902

Naar den ny Vin blomstrer (1909)

Det Kongelige Teater: 1909

Aarhus Teater: 1909

Jens Walthers tourné: 1909

Carl Thomsens tourné: 1910

Allé Teatret: 1925

Odense Teater: 1927

Axel Illums tourné: 1932

Folketeatret: 1940

v/Jørgen Heiner

Bothwell og Maria – Olaf Johannessen og Andrea Vagn Jensen.

Darnley, Taylor og Knox – Anders Baggesen, Bue Wandahl og Aksel Erhardsen.

Lethington og Murray – Lars Høy og Peder Holm Johansen.

På gensyn til:

KRONBRUDEN

Af August Strindberg – dansk premiere
Scala 3. maj – 8. juni

BRØDRENE LØVEHJERTE

Af Astrid Lindgren – dansk premiere
Store Scene 17. maj – 15. juni

